

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE

NOVEMBER 2014

PUNTE: 300

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 17 bladsye en 'n 19 bladsy-antwoordeboek.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies sorgvuldig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy ALLE vrae moet beantwoord.
3. Toon bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.

6. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n gids wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE hiervan af te wyk NIE.

VRAAG 1: 35 punte; 20 minute	
Onderwerp van die vraag:	Hierdie vraag integreer:
BTW, Voorraad en Etiek	Finansiële rekeningkunde BTW-konsepte en berekeninge Bestuur van hulpbronne Voorraadwaardasie: EIEU en geweege gemiddelde Etiese gedrag in 'n finansiële omgewing

VRAAG 2: 30 punte; 20 minute	
Onderwerp van die vraag:	Hierdie vraag integreer:
Krediteureversoening en Interne Beheer	Finansiële rekeningkunde Versoening van 'n Krediteuregrootboekrekening met 'n rekeningstaat Bestuur van hulpbronne Interne beheer en interne audit Etiese gedrag in 'n finansiële omgewing

VRAAG 3: 65 punte; 40 minute	
Onderwerp van die vraag:	Hierdie vraag integreer:
Finansiële State: Balansstaat, Vertolking en Etiek	Finansiële rekeningkunde Balansstaat en notas Ontleding en vertolking van finansiële inligting Bestuur van hulpbronne Professionele liggame en gedragskode Etiese gedrag in 'n finansiële omgewing

VRAAG 4: 75 punte; 45 minute	
Onderwerp van die vraag:	Hierdie vraag integreer:
Vaste bates, Kontantvloeistaat, Vertolking en Korporatiewe Bestuur	Finansiële rekeningkunde Kontantvloeistaat Ontleding en vertolking van finansiële inligting Bestuur van hulpbronne Vertolk en doen verslag oor die bewegings van vaste bates

VRAAG 5: 40 punte; 25 minute	
Onderwerp van die vraag:	Hierdie vraag integreer:
Kontantbegroting en Interne Beheer	Bestuursrekeningkunde Kontantbegroting – ontleding en vertolking Bestuur van hulpbronne Interne beheer en probleemoplossing

VRAAG 6: 55 punte; 30 minute	
Onderwerp van die vraag:	Hierdie vraag integreer:
Vervaardiging	Bestuursrekeningkunde Produksiekostestaats en notas Ontleding en vertolking van eenheidskoste en gelykbreekpunt Bestuur van hulpbronne Interne beheer en interne audit

VRAAG 1: BTW, VOORRAAD EN ETIEK**(35 punte; 20 minute)****1.1 KONSEPTE****GEVRA:**1.1.1 Waarvoor staan die letters *BTW*? (1)

1.1.2 Watter BTW-koers word op noodsaaklikhede soos bruinbrood, melk en vars groente gehef? (1)

1.1.3 Waarvoor staan die letters *EIEU*? (1)

1.1.4 Skryf die ontbrekende woord neer:

Die voorraadstelsel wat die opteken van die koste van verkope van elke verkooptransaksie behels, is die ... voorraadstelsel. (1)

1.2 BTW: SEBENZA HANDELAARS

Die onderneming doen op 'n tweemaandelikse basis verslag van BTW.

GEVRA:

Bereken die finale bedrag betaalbaar aan SAID op 31 Julie 2014 (jy mag 'n BTW-kontrolerekening opstel om jou met jou berekeninge te help). (9)

INLIGTING:

	BTW INGESLUIT	BTW UITGESLUIT	BTW- BEDRAG
Saldo verskuldig deur SAID op 1 Julie 2014			R11 200
Kontant- en kredietverkoopfakture	R1 026 000	R900 000	R126 000
Aankoop van handelsvoorraad	R627 000	R550 000	R77 000
Foutiewe voorraad teruggestuur aan verskaffers	R2 223	R1 950	R273
Korting toegestaan aan debiteure vir spoedige betaling		R47 800	?
Nuwe kantoorrekenaar op krediet aangekoop	R10 830		?

1.3 **VOORRAADWAARDASIE: SMART UNIFORMS**

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Smart Uniforms vir Junie 2014. Harry Mavuso is die eienaar van die onderneming. Hulle koop en verkoop skoolbaadjies. Die onderneming gebruik die geweegegemiddelde-metode vir voorraadwaardasie en die periodieke voorraadstelsel.

GEVRA:

- 1.3.1 Bereken die totale bedrag betaal vir vraggeld op die aankope op 11 Junie 2014. (4)
- 1.3.2 Bereken die waarde van die eindvoorraad op 30 Junie 2014 deur die geweegegemiddelde-metode te gebruik. (8)
- 1.3.3 Harry oorweeg 'n verandering in die voorraadwaardasie-metode. Die waarde van eindvoorraad met die gebruik van die EIEU-metode sal R20 850 hoër wees as die waarde met die gebruik van die geweegegemiddelde-metode.
- Verduidelik die uitwerking wat dit op die bruto wins sal hê. (2)
  - Gee EEN geldige rede **vir** en EEN geldige rede **teen** die verandering van die voorraadwaardasie-metode. (4)
- 1.3.4 Harry is bekommerd oor die beheer oor sy voorraad baadjies. Hy het 2 900 baadjies gedurende die jaar verkoop. Gee 'n berekening om sy kommer te staaf. (4)

INLIGTING:**A. Voorraadsaldo's:**

Datum	Getal eenhede	Prys per eenheid	Totale koste
1 Junie 2014	410	R190	R77 900
30 Junie 2014	580	?	?

B. Aankope gedurende die maand:

Datum	Getal eenhede	Prys per eenheid	Vraggeld op aankope	Totale koste
11 Junie 2014	1 600	R215	?	R352 600
18 Junie 2014	1 210	R240	Nul	R290 400
26 Junie 2014	470	R265	R3 300	R127 850
Totale aankope	3 280			R770 850
Terugsendings van 18 Junie-aankope	5			R1 200

VRAAG 2: KREDITEUREVERSOENING EN INTERNE BEHEER**(30 punte; 20 minute)**

KZ Winkels koop goedere op krediet by Vallei Bpk.

GEVRA:

- 2.1 Die boekhouer, Litzie, sê dit is nie vir haar nodig om 'n Krediteure-versoeningstaat voor te berei nie, aangesien die krediteure in elk geval maandeliks 'n rekeningstaat aan die onderneming stuur. Wat sal jy vir haar sê? Noem TWEE punte. (4)
- 2.2 Gebruik die tabel in die ANTWOORDEBOEK om aan te toon hoe die relevante saldo's sal verander wanneer die krediteureversoening gedoen word. Dui die syfer asook 'n + vir toename en 'n – vir afname aan. Die eerste transaksie (Inligting A) is reeds vir jou gedoen. (16)

INLIGTING:

Die volgende saldo's word verskaf:

In die rekening van Vallei Bpk. in die Krediteure-grootboek van KZ Winkels op 30 September 2014:	R112 820	Krediet
Op die rekeningstaat ontvang van Vallei Bpk. op 25 September 2014:	R182 150	Debiet

Die volgende foute en weglatings is gedurende 'n ondersoek ontdek:

- A. 'n Betaling deur KZ Winkels van R9 000 is in die Krediteuregrootboek en op die rekeningstaat weggelaat.
- B. 'n Faktuur vir R87 500 vir goedere by Vallei Bpk. gekoop, is op die rekeningstaat aangedui, maar is nie deur KZ Winkels geboekstaaf nie.
- C. 'n Faktuur vir R28 000 ontvang van Vallei Bpk. is korrek deur KZ Winkels geboekstaaf. Die rekeningstaat toon die bedrag as R20 800.
- D. KZ Winkels het 'n korting van R1 400 vir die vroeë betaling van hul rekening korrek geboekstaaf. Dit is nie op die rekeningstaat van Vallei Bpk. getoon nie.
- E. Die rekeningstaat toon rente van R630 op die agterstallige rekening. Vallei Bpk. het erken dat 'n fout gemaak is en het belowe om die inskrywing in die Oktober 2014-rekeningstaat reg te stel.
- F. 'n Debietnota vir R2 100 wat aan Value BK uitgereik is, is foutiewelik in die rekening van Vallei Bpk. deur KZ Winkels geboekstaaf.
- G. 'n Kredietnota vir R5 250 ontvang van Vallei Bpk. vir goedere teruggestuur, is foutiewelik as 'n faktuur deur KZ Winkels geboekstaaf.
- H. Goedere wat by Vallei Bpk. op 30 September 2014 vir R4 600 aangekoop is, is deur KZ Winkels geboekstaaf. Die rekeningstaat van Vallei Bpk. is gedateer 25 September 2014.

2.3 Verwys na Inligting B:

As die interne ouditeur van KZ Winkels het jy ontdek dat slegs R50 000 van hierdie goedere deur die stoorman in die voorraadrekords geboekstaaf is. Die oorblywende goedere is privaat deur J van Wyk, 'n werknemer in beheer van krediteure, bestel.

- 2.3.1 Verduidelik hoe daar teen J van Wyk opgetree behoort te word. Noem TWEE punte. (4)
- 2.3.2 Wat moet die onderneming doen om 'n soortgelyke insident in die toekoms te voorkom? Verduidelik DRIE punte. (6)

VRAAG 3: BALANSSTAAT, VERTOLKING EN ETIEK (65 punte; 40 minute)

Jy word voorsien van inligting uit die rekords van Vijay Beperk. Die finansiële jaareinde is 28 Februarie 2014.

GEVRA:

- 3.1 Stel die volgende notas tot die Balansstaat op:
- 3.1.1 Aandelekapitaal (9)
- 3.1.2 Behoue inkomste (11)
- 3.2 Stel die Balansstaat (Staat van Finansiële Posisie) op 28 Februarie 2014 op. Waar notas nie gevra word nie, toon ALLE berekeninge tussen hakies. (26)
- 3.3 Bereken die opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang vir 2014. (5)
- 3.4 Van 2013 tot 2014 het die direkteure 'n doelbewuste besluit geneem om die beleid oor die verdeling van winste in die vorm van dividende te verander. Lewer kommentaar op hierdie verandering. Haal finansiële aanwysers of syfers aan om jou antwoord te staaf. (4)
- 3.5 Lewer kommentaar daarop of die aandeelhouders tevrede behoort te wees met die persentasie opbrengs en die markprys van hulle aandele. Haal TWEE relevante finansiële aanwysers aan (werklike syfers/verhoudings/persentasies) en hul neigings. Gee in elke geval addisionele kommentaar. (6)
- 3.6 Die eksterne ouditeure, Hassan en Jacob, het Janet in diens geneem om aan die audit van Vijay Bpk. te werk. Janet besit 10 000 aandele in Vijay Beperk. Verduidelik waarom dit 'n probleem is en gee 'n geldige oplossing. (4)

INLIGTING:

- A. Die gemagtigde aandelekapitaal bestaan uit 750 000 gewone aandele. Op 1 Maart 2013 is slegs 60% van die aandele uitgereik.
- B. Die volgende bedrae is uit die rekords geneem:

	28 Feb. 2014	28 Feb. 2013
Gewone aandelekapitaal	?	3 215 000
Behoue inkomste	?	322 500
Totale gewone aandeelhoudersbelang	?	3 537 500
Vaste bates (drawaarde)	?	
Vaste deposito: Sam Bank	650 000	
Lening: William Bank	482 600	
Voorrade	275 400	
Debiteurekontrole	243 500	
Krediteurekontrole	62 460	
Kontant in die bank en kleinkas	336 600	
Vooruitontvange inkomste (Huur)	12 120	
Vooruitbetaalde uitgawes (Versekering)	7 600	
Voorlopige inkomstebelasting-betalings	299 980	
Tussentydse dividende op 31 Aug. 2014 betaal	270 000	

- C.** Op 1 November 2013 het die maatskappy 'n verdere 80 000 aandele teen R9,50 per aandeel uitgereik.
- D.** Op 28 Februarie 2014 het die direkteure besluit om 75 000 gewone aandele terug te koop uit die boedel van 'n aandeelhouer wat oorlede is. Hierdie aandeelhouer het oorspronklik sy aandele op die JEB op verskillende tye en teen verskillende pryse gekoop. 'n Terugkoopprys van R10,40 is as 'n billike prys aanvaar.
- E.** Op 27 Februarie 2014 is 'n finale dividend van 40 sent per aandeel verklaar. Alle aandele, wat die nuwe uitgereikte aandele asook die teruggekoopte aandele insluit, kwalifiseer vir finale dividende.
- F.** Die leningstaat van William Bank wat op 28 Februarie 2014 ontvang is, toon rente gekapitaliseer teen R81 400. Dit is nie in die boeke opgeteken nie. Die onderneming verwag om 20% van die uitstaande saldo in die volgende finansiële jaar te vereffen.
- G.** Nadat al die aansuiwerings hierbo in ag geneem is, is die netto wins voor belasting bereken as R1 161 000. Die inkomstebelasting word teen 30% van netto inkomste voor belasting bereken.

H.

Finansiële aanwysers op 28 Februarie:	2014	2013
Verdiens te per aandeel (VPA)	170 sent	82 sent
Dividende per aandeel (DPA)	100 sent	82 sent
Netto batewaarde (NBW)	846 sent	786 sent
Opbrengs op aandeelhouersbelang (OOAB)	?	18,3%

I.

Addisionele inligting:	2014	2013
Markprys van Vijay Bpk.-aandele op JEB	1 032 sent	1 060 sent
Rentekoers op alternatiewe beleggings	9%	9%

VRAAG 4: VASTE BATES, KONTANTVLOEISTAAT: VERTOLKING EN KORPORATIEWE BESTUUR (75 punte; 45 minute)

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Metoor Supermarkte Beperk, 'n publieke maatskappy. Die einde van die finansiële jaar is 28 Februarie 2014.

GEVRA:**4.1 Verwys na Inligting E:**

Bereken die ontbrekende bedrae (aangedui deur **a**, **b** en **c**) in die Vaste/Tasbarebate-nota vir die jaar geëindig 28 Februarie 2014. (12)

4.2 Voltooi die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 28 Februarie 2014. Sommige van die besonderhede en syfers is reeds in die ANTWOORDEBOEK aangebring. Toon bewerkings tussen hakies. (31)

4.3 By die AJV het 'n aandeelhouer gesê dat die Kontantvloeistaat swak besluite deur die direkteure toon.

Verduidelik TWEE punte, met relevante syfers, om sy mening te staaf. (4)

4.4 Bereken die volgende finansiële aanwysers vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2014:

4.4.1 Netto batewaarde per aandeel (3)

4.4.2 Skuld-ekwiteit-verhouding (3)

4.5 Lewer kommentaar op die likiditeitsposisie van die maatskappy. Haal DRIE relevante finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/persentasies) en hulle neigings aan. (9)

4.6 Die direkteure het besluit om die lening gedurende die huidige finansiële jaar te verhoog. Haal TWEE finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/persentasies) aan wat relevant is tot hul besluitneming. Verduidelik waarom dit 'n goeie besluit was, of nie. (8)

4.7 Die Bakker-familie besit 740 000 aandele in hierdie maatskappy. Verduidelik die uitwerking wat die terugkoop van aandele op 31 Desember 2013 op hul beheer oor die maatskappy gehad het. Gee 'n berekening(e) om jou antwoord te staaf. (5)

INLIGTING:**A. Uittreksel uit die Inkomstestaat vir die jaar geëindig 28 Februarie 2014:**

Rente op lening (alles gekapitaliseer)	88 500
Netto wins voor belasting	1 575 000
Inkomstebelasting	441 000

B. Uittreksel uit die Balansstaat soos op:

	28 Feb. 2014	28 Feb. 2013
Bedryfsbates	3 337 300	4 641 000
Vorrade	818 200	641 000
Handelsdebiteure	2 377 600	1 512 000
SAID: Inkomstebelasting	128 000	-
Kontant en kontantekwivalente	13 500	2 488 000
Aandeelhoudersbelang	8 839 000	7 400 000
Gewone aandeelkapitaal	8 700 000	6 600 000
Behoue inkomste	139 000	800 000
Verbandlening: Excel Bank (rentekoers: 12,5% p.j.)	908 000	508 000
Bedryfslaste	2 063 700	1 302 000
Handelskrediteure	678 700	700 000
Aandeelhouders vir dividende	870 000	480 000
Oortrokke bankrekening	515 000	-
SAID: Inkomstebelasting	-	122 000

C. Aandeelhoudersregister:

DATUM	BESONDERHEDE
1 Maart 2013	1 200 000 uitgereikte aandele
31 Maart 2013	300 000 aandele uitgereik teen R8 elk
31 Desember 2013	Die maatskappy het 50 000 aandele, teen R9,50 elk, by 'n ontevrede aandeelhouer, S Smit, teruggekoop. Die gemiddelde prys van alle aandele tot op datum uitgereik, was R6 per aandeel.
28 Februarie 2014	1 450 000 uitgereikte aandele

D. Dividende vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2014:

Tussentydse dividende op 31 Augustus 2013 betaal	R750 000
Finale dividende op 28 Februarie 2014 verklaar	R870 000

E. Vaste/Tasbare bates:

	GROND EN GEBOU	VOERTUIE
Drawaarde aan die begin van die finansiële jaar	2 689 000	1 880 000
Kosprys	2 689 000	3 250 000
Opgehoopte waardevermindering	-	(1 370 000)
Bewegings		
Toevoegings teen kosprys	a	330 000
Bateverkope teen drawaarde	-	b
Waardevermindering	-	c
Drawaarde aan die einde van die finansiële jaar	6 740 000	
Kosprys	6 740 000	3 440 000
Opgehoopte waardevermindering	-	

Addisionele inligting in terme van vaste/tasbare bates:

- (i) 'n Voertuig is op 31 Mei 2013 teen drawaarde vir kontant verkoop. Die volgende uittreksel van die voertuig wat verkoop is, is uit die Vastebateregister geneem:

Kosprys: R140 000 Datum aangekoop: 1 Maart 2012
 Waardevermindering: 20% p.j. op die verminderdesaldo-metode

FINANSIËLE JAAREINDE	WAARDE- VERMINDERING	OPGEHOOPTE WAARDEVERMINDERING
28 Februarie 2013	28 000	28 000
31 Mei 2013	5 600	33 600

- (ii) 'n Nuwe voertuig, wat R330 000 gekos het, is op 1 Januarie 2014 aangekoop en per tjek betaal.
- (iii) Waardevermindering op voertuie word afgeskryf teen 20% p.j. volgens die verminderdesaldo-metode.
- (iv) Nuwe perseel (grond en geboue) is gedurende die finansiële jaar bekom.

F. Finansiële aanwysers:

	28 Feb. 2014	28 Feb. 2013
Skuld-ekwiteit-verhouding	?	0,1 : 1
Netto batewaarde per aandeel (NBA)	?	617 sent
Bedryfsverhouding	1,6 : 1	3,6 : 1
Vuurproefverhouding	1,2 : 1	3,1 : 1
Voorraadomsigting	6,8 keer p.j.	5,1 keer p.j.
Debiteure-invorderingstermyn	40 dae	35 dae
% opbrengs op gemiddelde kapitaal aangewend	18,8%	16,4%

HOU HIERDIE BLADSY BLANKO.

VRAAG 5: KONTANTBEGROTING EN INTERNE BEHEER (40 punte; 25 minute)

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot Martin se Gesondheidswinkel. Die onderneming verkoop 'n gesondheidsdrankie wat 'n raklewe van twee maande het. Die finansiële jaar van die besigheid eindig op 30 September 2014. Die nuutaangestelde boekhouer het 'n begroting vir die drie maande geëindig 31 Desember 2014 opgestel. Die Kontantbegroting wat hy voorgelê het, is nie heeltemal korrek nie.

GEVRA:**5.1 Verwys na Inligting C:**

Noem VIER items wat nie in hierdie Kontantbegroting geplaas moes gewees het nie. (4)

5.2 Voltooi die Krediteurebetalingskedsule vir die tydperk Oktober tot Desember 2014 deur die bedrae wat deur 'n asterisk (*) aangedui word, te bereken. (9)

5.3 Met verwysing na die opgestelde begroting, bereken die volgende:

- 5.3.1 Die totale verkope vir September 2014 (3)
- 5.3.2 Die persentasie verhoging in huurinkomste in Desember 2014 (3)
- 5.3.3 Die salarisse-en-lone-bedrag vir Desember 2014 (3)
- 5.3.4 Die rentekoers op die lening (4)

5.4 Beantwoord die volgende vrae.

- 5.4.1 Bereken die tydperk waarvoor daar genoeg voorraad voorhande is (in dae) op 30 September 2014. Verduidelik of dit vir hierdie onderneming geskik is. (6)
- 5.4.2 Bereken die winsopslagpersentasie behaal vir die jaar geëindig 30 September 2014. (4)
- 5.4.3 Lewer kommentaar daarop of die verandering in die winsopslagpersentasie die onderneming bevoordeel het of nie. Gee 'n berekening(e) om jou mening te staaf. (4)

INLIGTING:

A. Syfers onttrek uit die finansiële state op 30 September 2013 en 2014:

	2014	2013
Verkope	1 780 600	1 680 000
Koste van verkope	1 228 000	?
Winsopslag %	?	60%

B. Dit is die onderneming se beleid om 'n voorraadvlak van R250 000 elke maand te handhaaf. Voorraad wat elke maand verkoop word, word dieselfde maand vervang.

C. KONTANTBEGROTING DEUR DIE BOEKHOUER OPGESTEL VIR DIE TYDPERK GEËINDIG 31 DESEMBER 2014:

KONTANTONTVANGSTE	OKTOBER	NOVEMBER	DESEMBER
Kontantverkope	238 000	212 500	221 000
Ontvangste van debiteure	40 500	42 000	37 500
Lening: Mali Bank	-	-	150 000
Korting ontvang	1 350	1 400	1 400
Huurinkomste	8 000	8 000	9 000
	287 850	263 900	418 900
KONTANTBETALINGS			
Totale koste van verkope	185 000	170 000	175 000
Kontantaankope van voorraad	111 000	102 000	105 000
Oninbare skulde	400	400	400
Salarisse en lone	46 000	46 000	5.3.3
Rente op lening	-	-	1 125
Waardevermindering op toerusting	8 200	8 200	8 200
Diverse kontantuitgawes	18 000	18 900	?
	368 600	345 500	358 500
Kontantsurplus/-tekort	(80 750)	(81 600)	60 400
Bank (beginsaldo)	45 000	(35 750)	(117 350)
Bank (eindsaldo)	(35 750)	(117 350)	(56 950)

- D.** Kredietverkope beloop 15% van totale verkope. Daar word van debiteure verwag dat hulle hul skuld ten volle in die maand wat op die verkope volg, sal betaal.
- E.** 40% van alle handelsvoorraad is op krediet aangekoop.
- F.** Krediteure laat 60 dae krediet toe, maar betalings binne die maand van aankope ontvang 5% korting. Op grond van vorige ondervinding, betaal die onderneming soos volg:
- 10% binne die maand van aankope
  - 75% in die maand wat op die maand van aankope volg
  - 15% in die tweede maand wat op die maand van aankope volg
- G.** Die lening sal op 1 Desember 2014 ontvang word.
- H.** Die vakbond het 'n verhoging van 8,5% in salarisse en lone onderhandel. Dit sal eers van 1 Desember 2014 in werking wees.

VRAAG 6: VERVAARDIGING**(55 punte; 30 minute)****6.1 BRIAN SE BRELLIES**

Brian Jonas is die eienaar van Brian se Brellies, 'n onderneming wat sambrele vervaardig. Die finansiële jaar eindig op 31 Julie 2014.

GEVRA:

- 6.1.1 **Verwys na Inligting C:** Bereken die direkte-arbeidskoste. (5)
- 6.1.2 **Verwys na Inligting D:** Stel die korrekte nota vir fabrieksbokoste op. (19)
- 6.1.3 Stel die Produksiekostestaat vir die jaar geëindig 31 Julie 2014 op. (10)

INLIGTING:

A. VOORRAADSALDO'S	31 JULIE 2014	1 AUGUSTUS 2013
Grondstofvoorraad	R124 400	R98 780
Goedere-in-bewerking-voorraad	R42 600	R37 600
Indirekte materiaal	R3 600	R4 400

- B.** Grondstof aan fabriek uitgereik vir produksie: R623 700
- C.** Drie werkers is in die produksie-afdeling in diens. Hulle werk elk 1 920 uur gewone tyd per jaar teen R95 per uur. In Desember 2013 het elke fabriekswerker 'n bonus van 12% van sy jaarlikse verdienste ontvang.
- D.** Die boekhouer het die volgende fabrieksbokosteberekening aangebied:

Diverse fabrieksuitgawes	30 975
Indirekte materiaal	52 200
Huuruitgawe	117 000
Advertensies	10 500
Versekering	16 640
Salaris van fabrieksvoorman	97 150
Water en elektrisiteit	20 010
TOTAAL	344 475

Die volgende foute is opgemerk:

- Voorrade van fabrieks- indirekte materiaal is nie in berekening gebring om die indirekte materiaal wat gebruik is, te bereken nie.
- Die bedrag vir huuruitgawe is die totale bedrag betaal. Huur behoort tussen die fabriek-, verkoops- en administrasieafdelings in die verhouding 5 : 2 : 1 verdeel te word.
- Die bedrag vir versekering is die totale bedrag betaal. Dit sluit die Augustus 2014-premie in. Slegs 75% van hierdie uitgawe is op die fabriek van toepassing. Daar was geen verhoging in die maandelikse premies nie.
- Die fabrieksvoorman was op betaalde verlof in Julie 2014. Sy salaris vir Julie 2014 is nie verwerk nie. Die fabrieksvoorman het 'n maandelikse salarisverhoging van R900 ontvang met ingang van 1 Junie 2014.
- 60% van die water-en-elektrisiteitskoste is aan die fabriek toegedeel, terwyl dit 80% moes gewees het.

6.2 BEN SE SPYSENIERING

Ben Khulamo besit 'n klein onderneming wat pasteie en oliebolle ('doughnuts') produseer wat hy aan plaaslike skoolsnoepwinkels verskaf.

Waar kommentaar/verduidelikings hieronder vereis word, haal syfers, eenheidskoste of finansiële aanwysers aan om jou menings te staaf.

GEVRA:

- 6.2.1 Identifiseer EEN eenheidskoste vir oliebolle en TWEE eenheidskoste vir pasteie wat groot probleme in 2014 was, en neem in ag dat die inflasiekoers 5% was. Vir elke eenheidskoste geïdentifiseer, gee 'n moontlike oorsaak van die probleem en gee raad oor hoe om dit reg te stel. (12)
- 6.2.2 Ben meen dat hy meer oliebolle kan produseer en verkoop. Bereken die getal ekstra oliebolle wat hy moet produseer en verkoop om 'n addisionele wins van R15 000 te maak. Aanvaar dat die eenheidskoste en verkoopsprys vir 2014 onveranderd sal bly. (4)
- 6.2.3 Ben is bekommerd oor die finansiële prestasie van sy besigheid en oor die feit dat 'n nuwe mededinger in die gebied oopgemaak het. (5)
- Noem die produk wat negatief deur die nuwe mededinger beïnvloed is.
  - Lewer kommentaar op hoe dit 'n uitwerking op die netto wins op hierdie produk sou gehad het.

INLIGTING	OLIEBOLLE		PASTEIE	
	2014	2013	2014	2013
Totale getal eenhede geproduseer & verkoop	55 000 eenhede	51 000 eenhede	35 000 eenhede	44 000 eenhede
Gelykbreekpunt (eenhede)	21 667 eenhede	24 074 eenhede	38 095 eenhede	18 519 eenhede
Ben se verkoopsprys per eenheid	R8,00	R7,00	R12,50	R12,00
Verkoopsprys van die mededinger	R8,60	-	R12,50	-
VERANDERLIKE KOSTE PER EENHEID	R5,00	R4,30	R8,30	R5,85
Direkte materiaal koste per eenheid	R1,95	R2,05	R5,05	R2,20
Direkte arbeidskoste per eenheid	R1,90	R1,55	R2,20	R2,60
Verkoops- en verspreidingskoste per eenheid	R1,15	R0,70	R1,05	R1,05
VASTE KOSTE PER EENHEID	R1,18	R1,27	R4,57	R3,64
Fabrieksbokoste per eenheid	R0,67	R0,78	R3,38	R2,50
Administrasiekoste per eenheid	R0,51	R0,49	R1,19	R1,14

SENTRUMNOMMER

--	--	--	--	--	--	--	--

EKSAMENNOMMER

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT

REKENINGKUNDE

GRAAD 12

NOVEMBER 2014

SPEZIALE ANTWOORDEBOEK

VRAAG	PUNTE	PARAAF	MOD.
1			
2			
3			
4			
5			
6			
TOTAAL			

Hierdie antwoordeboek bestaan uit 19 bladsye.

VRAAG 1**1.1**

1.1.1	
1.1.2	
1.1.3	
1.1.4	

4

1.2

Bereken die finale bedrag betaalbaar aan SAID op 31 Julie 2014.

9

1.3**1.3.1**

Bereken die totale bedrag betaal vir vraggeld op die aankope op 11 Junie 2014.

4

1.3.2

Bereken die waarde van die eindvoorraad op 30 Junie 2014 deur die gewoegdegemiddelde-metode te gebruik.

8

1.3.3 Verduidelik die uitwerking wat dit op die bruto wins sal hê.

EEN geldige rede vir die verandering van die voorraadwaardasie-metode:

EEN geldige rede teen die verandering van die voorraadwaardasie-metode:

6

1.3.4 Harry is bekommerd oor die beheer oor sy voorraad baadjies. Hy het 2 900 baadjies gedurende die jaar verkoop. Gee 'n berekening om sy kommer te staaf.

4

TOTALE PUNTE
35

VRAAG 2

- 2.1 Die boekhouer, Litzie, sê dit is nie vir haar nodig om 'n Krediteure-versoeningstaat voor te berei nie, aangesien die krediteure in elk geval maandeliks 'n rekeningstaat aan die onderneming stuur. Wat sal jy vir haar sê? Noem TWEE punte.

4

- 2.2

Nr.	Krediteuregrootboek van KZ Winkels	Rekeningstaat ontvang van Vallei Bpk.
Saldo	112 820	182 150
A	– 9 000	– 9 000
B		
C		
D		
E		
F		
G		
H		

16

- 2.3 2.3.1 Verduidelik hoe daar teen J van Wyk opgetree behoort te word. Noem TWEE punte.

4

- 2.3.2 Wat moet die onderneming doen om 'n soortgelyke insident in die toekoms te voorkom? Verduidelik DRIE punte.

6

TOTALE PUNTE
30

VRAAG 3**3.1 3.1.1 AANDELEKAPITAAL****GEMAGTIGDE AANDELEKAPITAAL**

750 000 gewone aandele

UITGEREIKTE AANDELEKAPITAAL

_____	Uitgereikte gewone aandele op 1 Maart 2013		
80 000	Gewone aandele gedurende die jaar uitgereik		
(75 000)	Gewone aandele teruggekoop (gemiddelde prys van _____)		
_____	Uitgereikte gewone aandele op 28 Februarie 2014		9

3.1.2 BEHOUE INKOMSTE

Saldo op 1 Maart 2013	322 500	
Gewone aandeledividende		
Saldo op 28 Februarie 2014		11

3.2 VIJAY BEPERK
BALANSSTAAT (STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE) SOOS OP
28 FEBRUARIE 2014

BATES	
Nie-bedryfsbates	
Finansiële bate: Vaste deposito	650 000
Bedryfsbates	
Vorrade	275 400
Handels- en ander ontvangbare bedrae	
Kontant en kontantekwivalente	336 600
TOTALE BATES	
EKWITEIT EN LASTE	
Aandeelhoudersbelang	
Nie-bedryfslaste	
Bedryfslaste	
TOTALE EKWITEIT EN LASTE	

3.3 Bereken die opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang vir 2014.

5

3.4 Van 2013 tot 2014 het die direkteure 'n doelbewuste besluit geneem om die beleid oor die verdeling van winste in die vorm van dividende te verander. Lewer kommentaar op hierdie verandering. Haal finansiële aanwysers of syfers aan om jou antwoord te staaf.

4

3.5 Lewer kommentaar daaroor of die aandeelhouders tevrede behoort te wees met die persentasie opbrengs en die markprys van die aandele. Haal TWEE relevante finansiële aanwysers aan (werklike syfers/verhoudings/persentasies) en hul neigings. Gee in elke geval addisionele kommentaar.

6

3.6 Die eksterne ouditeure, Hassan en Jacob, het Janet in diens geneem om aan die oudit van Vijay Bpk. te werk. Janet besit 10 000 aandele in Vijay Beperk.

Verduidelik waarom dit 'n probleem is.

Gee 'n geldige oplossing.

4

TOTALE PUNTE
65

VRAAG 4

4.1 Bereken die ontbrekende bedrae (aangedui deur a, b en c) in die Vaste/Tasbarebatesnota vir die jaar geëindig 28 Februarie 2014.

NR.	BEWERKINGS	BEDRAG
a		
b		
c		

12

4.2 METEOR SUPERMARKTE BPK.

KONTANTVLOEISTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 28 FEBRUARIE 2014

Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite	
Kontant gegenereer uit bedryfsaktiwiteite	969 600
Rente betaal	(88 500)
Kontantvloei uit beleggingsaktiwiteite	
Kontantvloei uit finansieringsaktiwiteite	
Netto verandering in kontant en kontantekwivalente	
Kontant en kontantekwivalente aan begin van jaar	2 488 000
Kontant en kontantekwivalente aan einde van jaar	

31

- 4.3** By die AJV het 'n aandeelhouer gesê dat die Kontantvloeistaat swak besluite deur die direkteure toon. Verduidelik TWEE punte, met relevante syfers, om sy mening te staaf.

Punt 1:

Punt 2:

4

- 4.4** 4.4.1 Bereken die netto batewaarde per aandeel vir 2014.

3

- 4.4.2 Bereken die skuld-ekwiteit-verhouding vir 2014.

3

- 4.5** **Lewer kommentaar op die likiditeitsposisie van die maatskappy. Haal DRIE relevante finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/persentasies) en hulle neigings aan.**

Finansiële aanwyser 1 en neiging:

Finansiële aanwyser 2 en neiging:

Finansiële aanwyser 3 en neiging:

Algemene kommentaar:

9

- 4.6** **Die direkteure het besluit om die lening gedurende die huidige finansiële jaar te verhoog. Haal TWEE finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/ persentasies) aan wat relevant is tot hul besluitneming. Verduidelik waarom dit 'n goeie besluit was, of nie.**

Finansiële aanwyser 1:

Finansiële aanwyser 2:

Verduideliking:

8

- 4.7 Die Bakker-familie besit 740 000 aandele in hierdie maatskappy. Verduidelik die uitwerking wat die terugkoop van aandele op 31 Desember 2013 op hul beheer oor die maatskappy gehad het. Gee 'n berekening(e) om jou antwoord te staaf.

5

TOTALE PUNTE
75

VRAAG 5

- 5.1 Noem VIER items wat nie in hierdie Kontantbegroting geplaas moes gewees het nie.

4

5.2 KREDITEUREBETALINGSKEDULE

MAAND	KREDIET-AANKOPE	OKTOBER	NOVEMBER	DESEMBER
Augustus	64 000	9 600		
September	67 200	50 400	10 080	
Oktober	74 000	7 030	55 500	*
November	68 000		6 460	*
Desember	*			*
		67 030	72 040	*

9

- 5.3 5.3.1 Bereken die totale verkope vir September 2014.

3

- 5.3.2 Bereken die persentasie verhoging in huurinkomste in Desember 2014.

3

5.3.3 Bereken die salarisse-en-lone-bedrag vir Desember 2014.

3

5.3.4 Bereken die rentekoers op die lening.

4

5.4 5.4.1 Bereken die tydperk waarvoor daar genoeg voorraad voorhande is (in dae) op 30 September 2014.

Verduidelik of dit vir hierdie onderneming geskik is.

6

5.4.2 Bereken die winsopslagpersentasie behaal vir die jaar geëindig 30 September 2014.

4

- 5.4.3** Lewer kommentaar daarop of die verandering in die winsopslagpersentasie die onderneming bevoordeel het of nie. Gee 'n berekening(e) om jou mening te staaf.

4

TOTALE PUNTE
40

VRAAG 6**6.1 BRIAN SE BRELLIES****6.1.1 Bereken die direkte-arbeidskoste.**

--

5

6.1.2 FABRIEKSBOKOSTE

Diverse fabrieksuitgawes	30 975

19

**6.1.3 PRODUKSIEKOSTESTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG
31 JULIE 2014**

Direkte materiaalkoste	623 700
Primêre koste	
Totale produksiekoste	
Koste van produksie van klaarprodukte	

10

- 6.2.2** Bereken die getal ekstra oliebolle wat hy moet produseer en verkoop om 'n addisionele wins van R15 000 te maak. Aanvaar dat die eenheidskoste en verkoopsprys vir 2014 onveranderd sal bly.

4

- 6.2.3** Noem die produk wat negatief deur die nuwe mededinger beïnvloed is.

Lewer kommentaar op hoe dit 'n uitwerking op die netto wins op hierdie produk sou gehad het.

5

TOTALE PUNTE
55

TOTAAL: 300

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE

NOVEMBER 2014

MEMORANDUM

PUNTE: 300

NASIENBEGINSELS:

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde items strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbele penalisering toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. Besonderhede) is van toepassing slegs indien die kandidaat punte verdien het vir die bedrae.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie).
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Hierdie memorandum is nie vir publieke verspreiding nie omdat sekere items as foutief mag voorkom. Die aanpassings is gemaak as gevolg van nuanse in sekere vrae.
8. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie.
9. Waar metodepunte toegeken word vir bewerkings moet merker die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punte toegeken word.
10. Waar metodepunte toegeken word, maak seker dat die kandidate nie volpunte toegeken word vir enige item wat gedeeltelik foutief is nie.
11. Wees versigtig vir kandidate wat geldige alternatiewe antwoorde buite die nasienriglyn verskaf
12. Kodes: f = vreemde items; p = plasing/aanbieding.

Hierdie memorandum bestaan uit 19 bladsye.

VRAAG 1

1.1

1.1.1	Belasting op toegevoegde waarde	✓
1.1.2	0% Nul-koers	✓
1.1.3	Eerste in Eerste uit	✓
1.1.4	Deurlopende	✓

4

1.2

Bereken die finale bedrag betaalbaar aan SAID op 31 Julie 2014.

merk slegs een lyn – kies metode om kandidaat te beoordeel een deel korrek

$$-11\,200 \checkmark + 126\,000 \checkmark - 77\,000 \checkmark + 273 \checkmark - 6\,692 \checkmark\checkmark - 1\,330 \checkmark\checkmark = 30\,051 \checkmark$$
OF

$$11\,200 - 126\,000 + 77\,000 - 273 + 6\,692 + 1\,330 = -30\,051$$

merk slegs een rekening – kies rekening om kandidaat te beoordeel

BTW-kontrole (kan Inset & Uitset wees)	
✓ 11 200	✓ 126 000
✓ 77 000	✓ 273
✓✓ 6 692	
✓✓ 1330	
☑ 30 051	enige een deel korrek

Aanvaar negatiewe bedrae of bedrae in hakies op teenoorgestelde kante

$$77\,000 + 1330 = 78\,330 \text{ 3 punte}$$

$$77\,000 + 1\,330 - 273 = 78\,057 \text{ 4 punte}$$

$$77\,000 - 273 = 76\,727 \text{ 2 punte}$$

$$126\,000 - 6\,692 = 119\,308 \text{ 3 punte}$$

9

1.3

1.3.1

Bereken die totale bedrag betaal vir vraggeld op die aankope op 11 Junie 2014.

(1 600 x 215) 2 punte

$$R352\,600 \checkmark - 344\,000 \checkmark\checkmark = 8\,600 \checkmark \text{ bewerking enige een deel korrek}$$

4

1.3.2

Bereken die waarde van die eindvoorraad op 30 Junie 2014 deur die gewoogdegemiddelde-metode te gebruik.

769 650 (2 marks)

(352 600 + 290 400 + 127 850) 1 mark

$$\frac{77\,900 \checkmark + 770\,850 \checkmark - 1\,200 \checkmark}{410 \checkmark + 3\,280 \checkmark - 5 \checkmark} \times 580 \checkmark$$

3 275 (2 marks) (1 600 + 1 210 + 470) 1 mark

$$\frac{847\,550}{3\,685} \times 580$$

$$= R133\,400 \checkmark \text{ bewerking enige een deel korrek}$$

8

1.3.3 Verduidelik die uitwerking wat dit op die bruto wins sal hê.

Bruto wins sal toeneem ✓✓ (met R20 850)

EEN geldige rede vir die verandering van die voorraadwaardasie-metode:

✓✓ **Ken deelpunte toe vir gedeeltelike antwoorde**

- EIEU is 'n meer gepaste of akkurate of realistiese metode van voorraadwaardasie van skoolbaadjies
- Skoolbaadjies is afsonderlike eenhede waar koste maklik geïdentifiseer kan word.
- EIEU is meer gepas of akkuraat of realisties want voorraad word teen die mees onlangse / wisselende pryse gewaardeer.

EEN geldige rede teen die verandering van die voorraadwaardasie-metode:

✓✓ **Ken deelpunte toe vir gedeeltelike antwoorde**

- Dit is oneties / bedrog / verkeerd om finansiële rekords te manipuleer.
- Dit sal tot hoër belasting lei.
- Onkonsekwent / Dit is belangrik dat finansiële rekords van jaar tot jaar konsekwent is vir vergelykbaarheid.
- Oor 'n tydperk is daar geen verskil in die totale bruto wins verdien nie.

6

1.3.4 Harry is bekommerd oor die beheer oor sy voorraad baadjies. Hy het 2 900 baadjies gedurende die jaar verkoop. Gee 'n berekening om sy kommer te staaf.

Wees op die uitkyk vir ander metodes bv. Losop vir x

Merk slegs een lyn kies metode om kandidaat te bevoordeel

✓

✓

✓

☒

bewerking enige een deel korrek

$$(410 + 3\,280 - 5) - 580 - 2\,900 = 205$$

3 685 1 punt   3 105 2 punte

OF

$$(-410 - 3\,280 + 5) + 580 + 2\,900 = -205$$

4

TOTALE PUNTE
35

VRAAG 2

- 2.1** Die boekhouer, Litzie, sê dit is nie vir haar nodig om 'n Krediteure-versoeningstaat voor te berei nie, aangesien die krediteure in elk geval maandeliks 'n rekeningstaat aan die onderneming stuur. Wat sal jy vir haar sê? Noem TWEE punte.

Enige TWEE geldige punte ✓✓ ✓✓ **Moet 2 afsonderlike punte wees**
Ken deelpunte toe vir onvolledige antwoorde

Verwagte antwoorde:

- Die rekeningstaat kan foute op hê.
- Hierdie is 'n interne beheermaatreël.
- Dit kan lei tot die opspoor van foute/weglatings/bedrog.
- Om die rekening met die staat te vergelyk/rekonsilieer/kontroleer.
- Om te verseker dat die BTW opgawe korrek is / om te help met die BTW opgawe.

4

2.2

Nr.	Krediteuregrootboek van KZ Winkels	Rekeningstaat ontvang van Vallei Bpk.
Saldo	112 820	182 150
A	– 9 000	– 9 000
B	✓✓ + 87 500	
C		✓✓ + 7 200
D		✓✓ - 1 400
E		✓✓ – 630
F	✓✓ + 2 100	
G	✓ – 5 250 ✓ – 5 250 – 10 500 (2 punte)	
H		✓✓ + 4 600
	182 920 ✓*	182 920 ✓*

16

* Enige EEN deel korrek, kontroleer redelikheid & beginsaldo ingesluit
Totale hoef nie ooreen te stem nie

Teken en bedrag moet korrek wees om die punt(e) toe te ken

Indien geen teken, aanvaar positief

Aanvaar hakies as 'n negatiewe bedrag

Vreemde / addisionele inskrywings -1 elke lyn; kan nie minder as 0 per lyn wees nie

2.3 2.3.1 Verduidelik hoe daar teen J van Wyk opgetree behoort te word. Noem TWEE punte.

Enige geldige punt ✓✓ ✓✓

Moet 2 afsonderlike punte wees; kan nie mekaar weerspreek nie
Ken deelpunte toe vir onvolledige antwoorde

- Moet 'n dissiplinêre verhoor bywoon
- Meld saak aan by SAPD
- Verplaas hom in afwagting van besluit / skors in afwagting van besluit (die uitslag van die verhoor / saak)
- Vereis dat werker geld aan werkgever terugbetaal / trek geld van salaris af / neem regsaksie vir terugbetaling
- Dank werker af aangesien dit 'n ernstige oortrede is

Moet nie waarskuwing as 'n geldige punt vir 2 punte aanvaar nie tensy kandidaat ook terugbetaling as 'n punt noem – in konteks van R37 500 bedrog, is waarskuwing alleen nie genoeg nie

4

2.3.2 Wat moet die onderneming doen om 'n soortgelyke insident in die toekoms te voorkom? Verduidelik DRIE punte.

Enige DRIE geldige punte ✓✓ ✓✓ ✓✓

Moet 3 afsonderlike punte wees

Vir 2 punte:

- Verdeling van pligte sodat een persoon kan die werk van 'n ander persoon kontroleer / kry iemand anders om hierdie transaksies goed te keur
- Roteer pligte sodat werkers nie permanent beheer oor 'n aspek van die onderneming het nie
- Doen interne oudits / kontroleer dokumente om die moontlikheid van bedrog en foute op te spoor.
- Fisiese voorraad kontrole (met betrekking tot rekords) / kontroleer voorraadvoorhande teen voorraadrekords.
- As goedere ontvang word, moet die ontvangsklerk voorrade wat ontvang is met die faktuur en bestelvorm vergelyk.
- Stel die verskaffer in kennis oor die prosedure van aflewering van goedere moet geskied en moet nie daarvan afwyk nie.

6

**TOTALE
PUNTE**

30

VRAAG 3**3.1 3.1.1 AANDELEKAPITAAL****GEMAGTIGDE AANDELEKAPITAAL**

750 000 gewone aandele

UITGEREIKTE AANDELEKAPITAAL

450 000 ✓	Uitgereikte gewone aandele op 1 Maart 2013	3 215 000 ✓	
80 000	Gewone aandele gedurende die jaar uitgereik	760 000 ✓✓	
(75 000)	Gewone aandele teruggekoop (gemiddelde prys van R7,50✓)	bewerking (562 500) ✓✓	
5 000 meer as begin aantal 455 000 ✓	Uitgereikte gewone aandele op 28 Februarie 2014	bewerking; een deel korrek OF aandele x gemiddelde prys gebruik 3 412 500 ✓	9

3.1.2 BEHOUE INKOMSTE

Saldo op 1 Maart 2013	322 500	
Netto wins na belasting	812 700 ✓✓	
Aandele teruggekoop (75 000 ✓ x 2,90 ✓) <small>bewerking een deel korrek en in hakies indien R10,40 – gem prys hierbo;moet >R0,01 per aandeel wees)</small>	(217 500) 217 500 2 punte zero 0 punte ✓	
Gewone aandeledividende <small>bewerking een deel korrek en in hakies</small>	(482 000) ✓	
Tussentydse dividende / Betaal	270 000 ✓	
Finale dividende / Verklaer 530 000 ✓ <small>sien 3.1.1</small> x 40 sent ✓	een deel korrek 212 000 ✓	
Saldo op 28 Februarie 2014 <small>Vreemde items -1 (-2 maks)</small>	bewerking 435 700 ✓	11

3.2 VIJAY BEPERK

BALANSSTAAT (STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE) SOOS OP 28 FEBRUARIE 2014

BATES			
Nie-bedryfsbates	bewerking	3 884 000	✓
(totale bates – bedryfsbates)			
Vaste bates (drawaarde)	bewerking	3 234 000	✓
Finansiële bate: Vaste deposito		650 000	
Bedryfsbates	bewerking	863 100	✓
Voorrade		275 400	
Handels- en ander ontvangbare bedrae (243 500 ✓ + 7 600 ✓)		251 100	✓
Kontant en kontantekwivalente		336 600	
TOTALE BATES	totale ekwiteit en laste oorgedra	4 747 100	✓
EKWITEIT EN LASTE			
Aandeelhoudersbelang	bewerking	3 848 200	✓
Gewone aandeelkapitaal	sien 3.1.1	3 412 500	✓
Behoue inkomste	sien 3.1.2	435 700	✓
Nie-bedryfslaste		451 200	
Lening: William Bank (482 600 ✓ + 81 400 ✓ – 112 800 ✓) lf (482 600 + 81 400) X 80%	een deel korrek	451 200	✓
Bedryfslaste	bewerking	447 700	✓
Handels- en ander betaalbare bedrae (62 460 ✓ + 12 120 ✓)	een deel korrek	74 580	✓
Aandeelhouders vir dividende	OF R482 000#	212 000	✓✓
SAID : Inkomstebelasting (348 300 ✓ – 299 980 ✓ moet van BL afgetrek wees)		48 320	✓
Korttermyn gedeelte van lening		112 800	✓✓
kontroleer dat lening hiermee verminder was			
TOTALE EKWITEIT EN LASTE	bewerking	4 747 100	✓

26

Vreemde items -1 (-2 maks)

Uiteensetting / Plasing / Verkeerde of onvoltooide besonderhede –1 (maks –2)

3.3

Bereken die opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang vir 2014.

$$\frac{812\,700 \checkmark \text{ sien 3.1.2}}{\frac{1}{2} \checkmark (3\,537\,500 \checkmark + 3\,848\,200 \checkmark) \text{ sien 3.2}} \times 100 = 22,0\% \checkmark \text{ bewerking, \%, een deel korrek}$$

3 692 850 3 punte

5

3.4

Van 2013 tot 2014 het die direkteure 'n doelbewuste besluit geneem om die beleid oor die verdeling van winste in die vorm van dividende te verander. Lewer kommentaar op hierdie verandering. Haal finansiële aanwysers of syfers aan om jou antwoord te staaf.

Hulle het 100% (al) $\checkmark$ van hul verdienste in 2013 uitbetaal in vergelyking met 59% $\checkmark \checkmark$ van hul verdienste ($100 \div 170$ sent) in 2014. Die onderneming behou meer fondse vir toekomstige uitbreidings / ontwikkeling of ondersteun egalisering van dividende in toekoms / om NBW te verbeter $\checkmark$

OF

Hulle het geen verdienste behou in 2013. (1 punt). In 2014 het hulle 70 sent (41%) van VPA behou (2 punte). Die onderneming behou meer fondse vir toekomstige uitbreidings / ontwikkeling of ondersteun egalisering van dividende in die toekoms / om NBW te verbeter (1 punt).

4

3.5

Lewer kommentaar daaroor of die aandeelhouders tevrede behoort te wees met die persentasie opbrengs en die markprys van die aandele. Haal TWEE relevante finansiële aanwysers aan (werklike syfers/verhoudings/persentasies) en hul neigings. Gee in elke geval addisionele kommentaar.

Aanwysers $\checkmark \checkmark$ Neiging & syfers $\checkmark \checkmark$ Addisionele kommentaar $\checkmark \checkmark$

OOAB (1 punt)

Toegeneem van 18,3% tot 22% (1 metode punt) / met 3,7 persentasie punte (sien 3.3)

Dit oorskry die opbrengs op alternatiewe beleggings (van 9%). (1 punt)

Moet NBW as aanwyser noem; Ken 1 punt toe vir neiging van of NBW of markprys

NBW (1 punt) is 846 sent

NBW het met 60 sent toegeneem (vanaf 786 sent tot 846 sent)

Markprys het met 28 sent afgeneem (vanaf 1060 tot 1032 sent)

Die markprys oorskry die NBW (1 punt) / beleggers is bereid om extra vir die aandele te betaal.

6

3.6 Die eksterne ouditeure, Hassan en Jacob, het Janet in diens geneem om aan die oudit van Vijay Bpk. te werk. Janet besit 10 000 aandele in Vijay Beperk.

Verduidelik waarom dit 'n probleem is. ✓✓

Enige een geldige rede; deelpunte vir gedeeltelike antwoorde

- Dit is botsende belange/oneties.
- Sy kan die resultate op 'n positiewe of negatiewe manier beïnvloed
- Oorsien van kwessies/binnehandelinligting.
- Sy kan partydig optree / nie onafhanklik nie
- Die geldigheid / kredietwaardigheid van die oudit kan in risiko wees

Gee 'n geldige oplossing. ✓✓

Enige een geldige rede; deelpunte vir gedeeltelike antwoorde

- Indien sy wil voortgaan met die oudit, behoort sy die aandele verkoop.
- Sy moet van hierdie oudit verwyder word / haarself van die oudit verwyser om ander projekte in hierdie ouditfirma aan te pak.
- Sy moet haar belange formeel verklaar en verseker dat haar werkgewers / hersieningskomitee 'n besluit neem rakende haar deelname in hierdie oudit

4

TOTALE PUNTE
65

VRAAG 4

4.1 Bereken die ontbrekende bedrae (aangedui deur a, b en c) in die Vaste/Tasbarebate-nota vir die jaar geëindig 28 Februarie 2014.

NR.	BEWERKINGS	BEDRAG
a	6 740 000 – 2 689 000 geen deelpunte	4 051 000 ✓✓
b	140 000 – 33 600 geen deelpunte	106 400 ✓✓
c	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div> $5\ 600 + 11\ 000 + 20\% \times (3\ 110\ 000 - 1\ 342\ 000)$ $353\ 600$ (3 punte) </div> <div> $5\ 600 + 20\% \times [(1\ 768\ 000 \times 10/12) + (2\ 098\ 000 \times 4/12)]$ $294\ 667 + 69\ 933$ </div> </div> <p>OR:</p> <p>2 punte 1 punt 1 punt 1 punt 1 punt 1 punt</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div> een deel korrek 370 200 </div> <div> ☒ </div> </div>

12

4.2	METEOR SUPERMARKTE BPK.														
	KONTANTVLOEISTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 28 FEBRUARIE 2014														
11	<table> <tr> <td>Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite</td><td>(1 039 900) ☒ bewerking#</td></tr> <tr> <td>Kontant genereer uit bedryfsaktiwiteite</td><td>969 600</td></tr> <tr> <td>Rente betaal</td><td>(88 500)</td></tr> <tr> <td> ✓ Belasting betaal 441 000 ✓ + 122 000 ✓ + 128 000 ✓ Besonderhede & korrek geplaas 563 000 (2 marks) OF - 441 000 - 122 000 - 128 000 </td><td> (691 000) ☒ 691 000: 3 punte een deel korrek & hakies </td></tr> <tr> <td> ✓ Dividende betaal 480 000 ✓ + 750 000 ✓✓ of Besonderhede & korrek geplaas 480 000 + 1 620 000 – 870 000 Of -480 000 - 1 620 000 + 870 000 1 punt 1 punt 1 punt </td><td> (1 230 000) ☒ 1 230 000: 3 punte een deel korrek & hakies </td></tr> </table>	Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite	(1 039 900) ☒ bewerking#	Kontant genereer uit bedryfsaktiwiteite	969 600	Rente betaal	(88 500)	✓ Belasting betaal 441 000 ✓ + 122 000 ✓ + 128 000 ✓ Besonderhede & korrek geplaas 563 000 (2 marks) OF - 441 000 - 122 000 - 128 000	(691 000) ☒ 691 000: 3 punte een deel korrek & hakies	✓ Dividende betaal 480 000 ✓ + 750 000 ✓✓ of Besonderhede & korrek geplaas 480 000 + 1 620 000 – 870 000 Of -480 000 - 1 620 000 + 870 000 1 punt 1 punt 1 punt	(1 230 000) ☒ 1 230 000: 3 punte een deel korrek & hakies				
Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite	(1 039 900) ☒ bewerking#														
Kontant genereer uit bedryfsaktiwiteite	969 600														
Rente betaal	(88 500)														
✓ Belasting betaal 441 000 ✓ + 122 000 ✓ + 128 000 ✓ Besonderhede & korrek geplaas 563 000 (2 marks) OF - 441 000 - 122 000 - 128 000	(691 000) ☒ 691 000: 3 punte een deel korrek & hakies														
✓ Dividende betaal 480 000 ✓ + 750 000 ✓✓ of Besonderhede & korrek geplaas 480 000 + 1 620 000 – 870 000 Of -480 000 - 1 620 000 + 870 000 1 punt 1 punt 1 punt	(1 230 000) ☒ 1 230 000: 3 punte een deel korrek & hakies														
7	<table> <tr> <td>Kontantvloei uit beleggingsaktiwiteite</td><td>(4 274 600) ☒ bewerking#</td></tr> <tr> <td> ✓ Aankoop van vaste bates 4 051 000 ☒ + 330 000 ✓ Besonderhede & korrek geplaas sien 4.1a </td><td> (4 381 000) ☒ een deel korrek & hakies 4 381 000: 2 punte </td></tr> <tr> <td> ✓ Opbrengs uit verkoop van vaste bates sien 4.1 Besonderhede & korrek geplaas </td><td> 106 400 ☒ bewerking & geen hakies </td></tr> </table>	Kontantvloei uit beleggingsaktiwiteite	(4 274 600) ☒ bewerking#	✓ Aankoop van vaste bates 4 051 000 ☒ + 330 000 ✓ Besonderhede & korrek geplaas sien 4.1a	(4 381 000) ☒ een deel korrek & hakies 4 381 000: 2 punte	✓ Opbrengs uit verkoop van vaste bates sien 4.1 Besonderhede & korrek geplaas	106 400 ☒ bewerking & geen hakies								
Kontantvloei uit beleggingsaktiwiteite	(4 274 600) ☒ bewerking#														
✓ Aankoop van vaste bates 4 051 000 ☒ + 330 000 ✓ Besonderhede & korrek geplaas sien 4.1a	(4 381 000) ☒ een deel korrek & hakies 4 381 000: 2 punte														
✓ Opbrengs uit verkoop van vaste bates sien 4.1 Besonderhede & korrek geplaas	106 400 ☒ bewerking & geen hakies														
13	<table> <tr> <td>Kontantvloei uit finansieringsaktiwiteite</td><td>2 325 000 ☒ bewerking#</td></tr> <tr> <td> ✓ Opbrengs uit die verkoop van aandele Besonderhede & korrek geplaas </td><td> 2 400 000 ✓ korrek & geen hake 2 400 000: 1 punt </td></tr> <tr> <td> ✓ Terugkoop van aandele 50 000 x R9,50 Besonderhede & korrek geplaas </td><td> (475 000) ✓ korrek & hakies 475 000: 1 punt </td></tr> <tr> <td> ✓ Verandering in lening Besonderhede & korrek geplaas </td><td> 400 000 ✓ korrek & geen hake 400 000: 1 punt </td></tr> <tr> <td>Netto verandering in kontant en kontantekwivalente</td><td>(2 989 500) ☒ bewerking</td></tr> <tr> <td>Kontant en kontantekwivalente aan begin van jaar</td><td>2 488 000</td></tr> <tr> <td>Kontant en kontantekwivalente aan einde van jaar</td><td>(501 500) ✓☒*</td></tr> </table>	Kontantvloei uit finansieringsaktiwiteite	2 325 000 ☒ bewerking#	✓ Opbrengs uit die verkoop van aandele Besonderhede & korrek geplaas	2 400 000 ✓ korrek & geen hake 2 400 000: 1 punt	✓ Terugkoop van aandele 50 000 x R9,50 Besonderhede & korrek geplaas	(475 000) ✓ korrek & hakies 475 000: 1 punt	✓ Verandering in lening Besonderhede & korrek geplaas	400 000 ✓ korrek & geen hake 400 000: 1 punt	Netto verandering in kontant en kontantekwivalente	(2 989 500) ☒ bewerking	Kontant en kontantekwivalente aan begin van jaar	2 488 000	Kontant en kontantekwivalente aan einde van jaar	(501 500) ✓ ☒ *
Kontantvloei uit finansieringsaktiwiteite	2 325 000 ☒ bewerking#														
✓ Opbrengs uit die verkoop van aandele Besonderhede & korrek geplaas	2 400 000 ✓ korrek & geen hake 2 400 000: 1 punt														
✓ Terugkoop van aandele 50 000 x R9,50 Besonderhede & korrek geplaas	(475 000) ✓ korrek & hakies 475 000: 1 punt														
✓ Verandering in lening Besonderhede & korrek geplaas	400 000 ✓ korrek & geen hake 400 000: 1 punt														
Netto verandering in kontant en kontantekwivalente	(2 989 500) ☒ bewerking														
Kontant en kontantekwivalente aan begin van jaar	2 488 000														
Kontant en kontantekwivalente aan einde van jaar	(501 500) ✓ ☒ *														

31

Geldige alternatiewe besonderhede aanvaarbaar

* Bewerking van bo **OF** R13 500 **OF** (R515 000)
 #bewerking een deel korrek in hierdie afdeling
 (syfers/besonderhede)

4.3 By die AJV het 'n aandeelhouer gesê dat die Kontantvloeistaat swak besluite deur die direkteure toon. Verduidelik TWEE punte, met relevante syfers, om sy mening te staaf.

Enige TWEE geldige antwoorde: Verduideliking ✓ ✓ Syfers ✓

- Dividende van R1 230 000 (sien 4.2) veroorsaak 'n negatiewe syfer vir kontant teruggehou van bedryfsaktiwiteite.
- Vaste bates aankoop is baie hoog (R4 381 000) (sien 4.2) wat tot 'n oortrokke bank gelei het.
- Die direkteure het 'n groot bankoortrekking van R515 000 of R501 500 toegelaat a.g.v. hoë betalings vir dividende/vaste bates.
- Die terugkoop van aandele (R475 000) (sien 4.2) het kontantbronne verminder / het kapitaalbasis van die maatskappy verminder
- Die voertuig was teen boekwaarde verkoop (R106 400) (sien 4.2) en was slegs 1½ jaar oud.

4

4.4 4.4.1 Bereken die netto batewaarde per aandeel vir 2014.

$$\frac{8\,839\,000 \checkmark}{1\,450\,000 \checkmark} \times \frac{100}{1}$$

= 610 sent ☒ een deel korrek R of sent of 609,6 sent of R6,10

3

4.4.2 Bereken die skuld-ekwiteit-verhouding vir 2014.

$$908\,000 \checkmark : 8\,839\,000 \checkmark$$

= 0,1 : 1 ☒ een deel korrek, moet x : 1 wees

3

4.5 Lewer kommentaar op die likiditeitsposisie van die maatskappy. Haal DRIE relevante finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/persentasies) en hulle neigings aan.

Enige DRIE geldige finansiële aanwysers:

Naam van finansiële aanwyser ✓ ✓ ✓
Syfer en neiging ✓ ✓ ✓

- Bedryfsverhouding: 3,6 : 1 → 1,6 : 1 / verminder na 1,6 : 1
- Vuurproefverhouding: vanaf 3,1 : 1 → 1,2 : 1 / verminder na 1,2 : 1
- Voorraadomsigingsnelheid: 5,1 → 6,8 keer p.j. / vermeerder na 6,8 keer
- Debiteure-invorderingstermyn: 35 → 40 dae / vermeerder na 40 dae

Algemene kommentaar: Vir 3 punte (Hoef slegs 3 aanwysers te noem):

Die likiditeit het oor die algemeen verbeter. Die bedryfsverhouding en die vuurproefverhouding was te hoog in 2013. Hulle is nou baie meer effektief in 2014. Die voorraad word nou gouer verkoop wat tot groter wins sal lei. Maar, die debiteure betaal effens stadiger – hierdie neiging moet in die volgende jaar reggestel word.

✓ ✓ ✓

Een geldige punt per aanwyser **OF** 3 punte vir omvattende kommentaar
Uitstekende antwoord = 3 punte; Goed = 2; Swak = 1; Verkeerd = 0
Toenames / afnames is nie 'n kommentaar nie – hierdie is neigings
Kommentaar sal oor verbetering of doeltreffendheid wees

Verwagte antwoorde vir 1 punt elk:

- Die bedryfsverhouding het verbeter / was moontlik te hoog in 2013 / kontant was te hoog / bedryfsbates verdien geen opbrengs nie / Hulle is dalk meer effektief in 2014.
- Die vuurproefverhouding het verbeter / is dalk meer effektief in 2014; kontant is laer.
- Die voorraadomsigingsnelheid het verbeter / voorraad het vermeerder maar word vinniger verkoop / help met die likiditeit en geskik is vir 'n supermark.
- Die debiteure betaal stadiger en hierdie neiging moet reggestel word (gewone kredietterme 30 dae).

9

4.6 Die direkteur het besluit om die lening gedurende die huidige finansiële jaar te verhoog. Haal TWEE finansiële aanwysers (werklike syfers/verhoudings/persentasies) aan wat relevant is tot hul besluitneming. Verduidelik waarom dit 'n goeie besluit was, of nie.

OOTKA ✓

- Dit is 18,8% ✓

SKULD-EKWITEITSVERHOUDING ✓

- Dit is 0,1 : 1 ✓ (sien 4.4.2)

Verduideliking: Afhanklik van berekening hierbo

- Positief gerat omdat die OOTKA hoër is as die rentekoers ✓✓
- Lae finansiële risiko (omdat dit meer op fondse uit interne bronne staatmaak) ✓✓

8

- 4.7 **Die Bakker-familie besit 740 000 aandele in hierdie maatskappy. Verduidelik die uitwerking wat die terugkoop van aandele op 31 Desember 2013 op hul beheer oor die maatskappy gehad het. Gee 'n berekening(e) om jou antwoord te staaf.**

Voor die terugkoop was die familie se aandeelhouding:

$$\frac{\overset{\checkmark}{\text{beide syfers}} \begin{array}{r} 740\,000 \\ 1\,500\,000 \end{array}}{\quad} \times \overset{\checkmark}{\frac{100}{1}} = 49,3\%$$

Na die terugkoop is die familie se aandeelhouding:

$$\frac{\overset{\checkmark}{\text{beide syfers}} \begin{array}{r} 740\,000 \\ 1\,450\,000 \end{array}}{\quad} \times \overset{\checkmark}{\frac{100}{1}} = 51,0\%$$

Neem kennis: Aandeelhouding vermeerder met 1,7%; dit is korrek vir 4 punte

Die familie is nou die meerderheidsaandeehouer. ✓

Vir 3 punte:

Hulle het minder as helfte van die uitgereikte aandele besit voor die terugkoop (1 punt) maar nou besit hulle meer as helfte van die uitgereikte aandele (1 punt). Die familie is nou die meerderheidsaandeehouer (1 punt).

Vir 3 punte:

Hulle besit 740 000 van die 1 500 000 aandele voor die terugkoop (1 punt), en hulle besit 740 000 van die 1 450 000 aandele na die terugkoop (1 punt). Die familie is nou die meerderheidsaandeehouer (1 punt).

5

TOTALE PUNTE
75

VRAAG 5

5.1 Noem VIER items wat nie in hierdie Kontantbegroting geplaas moes gewees het nie.

Korting ontvang ✓
 Oninbare skulde ✓
 Koste van verkope ✓
 Waardevermindering ✓

-1 vir elke oortollige addisionele item indien vier punte verdien is

4

5.2 KREDITEUREBETALINGSKEDULE

MAAND	KREDIET AANKOPE	OKTOBER	NOVEMBER	DESEMBER
Augustus	64 000	9 600		
September	67 200	50 400	10 080	
Oktober	74 000	7 030	55 500	✓✓ 11 100
November	68 000		6 460	✓✓ 51 000
Desember	70 000✓✓		indien x 10% x 95%	✓☑ 6 650
	bewerking een deel korrek	67 030	72 040	☑ 68 750

9

5.3 5.3.1 Bereken die totale verkope vir September 2014.

$$\frac{40\,500 \checkmark \times 100}{15 \checkmark} = 270\,000 \checkmark \quad \text{bewerking een deel korrek}$$

3

5.3.2 Bereken die persentasie verhoging in huurinkomste in Desember 2014.

$$\frac{1\,000 \checkmark \times 100}{8\,000 \checkmark \times 1} = 12,5\% \checkmark \quad \text{bewerking een deel korrek, aanvaar 12,5}$$

3

5.3.3 Bereken die salarisse-en-lone-bedrag vir Desember 2014.

$$46\,000 \checkmark \times 108,5\% \checkmark = 49\,910 \checkmark \quad \text{bewerking een deel korrek}$$

OF

$$\begin{array}{rcl} 46\,000 & + & 3\,910 \\ 1 \text{ punt} & & 1 \text{ punt} \end{array} = 49\,910 \quad 1 \text{ metode punt}$$

3

5.3.4 Bereken die rentekoers op die lening.

$$\frac{1\,125 \checkmark \times 100 \times 12 \checkmark}{150\,000 \checkmark} = 9\% \checkmark \quad \text{bewerking een deel korrek, aanvaar 9}$$

OF

$$\frac{150\,000}{1} \times \frac{\text{Koers}}{100} \times \frac{1}{12} = 1\,125 \quad \text{Koers} = 9\%$$

4

5.4 5.4.1 Bereken die tydperk waarvoor daar genoeg voorraad voorhande is (in dae) op 30 September 2014.

$$\frac{250\,000 \checkmark}{1\,228\,000 \checkmark} \times 365 \checkmark = 74,3 \text{ of } 74 \text{ dae} \checkmark \quad \text{bewerking een deel korrek, aanvaar 74,3 of 74}$$

Verduidelik of dit vir hierdie onderneming geskik is. ✓✓

Antwoord sal afhang van antwoord hierbo

Moet periode hierbo vergelyk met rakkewe(tensy bostaande antwoord minder as 2 maande is.

Enige geldige kommentaar, b.v.

- (Nie geskik nie aangesien) – die tydperk waarvoor genoeg voorraad voorhande is, oorskry die rakkewe.
- (Nie geskik nie aangesien) – die rakkewe oorskry is, sal die onderneming met voorraad sit wat hulle nie kan verkoop nie / sal moet vernietig
- (Nie geskik nie) – verlies van winste aangesien voorraad hulle rakkewe oorskry het

6

5.4.2 Bereken die winsopslagpersentasie behaal vir die jaar geëindig 30 September 2014.

$$\frac{552\,600 \text{ twee punte} \checkmark - 1\,228\,000 \checkmark}{1\,228\,000 \checkmark} \times \frac{100}{1}$$

$$= 45\% \checkmark \quad \text{bewerking een deel korrek, aanvaar 45}$$

4

5.4.3 Lewer kommentaar daarop of die verandering in die winsopslagpersentasie die onderneming bevoordeel het of nie. Gee 'n berekening(e) om jou mening te staaf.

Antwoord vir vier punte:

Dit het tot 'n afname in bruto wins gelei ✓.

BW vir 2013 = R1 680 000 x 60/160 = R630 000 ✓✓

BW vir 2014 = R1 780 600 – R1 228 000 = R552 600 ✓

OF

BW het met R77 400 (3 punte) afgeneem (1 punt)

OF

BW het met 12,29% (3 punte) verminder (1 punt) Aanvaar 12,3%

4

TOTALE PUNTE
40

VRAAG 6

6.1 BRIAN SE BRELLIES

6.1.1 Bereken die direkte-arbeidskoste.

Gewone tyd:	$1\,920 \checkmark \times R95 \checkmark = 182\,400 \times 3 \checkmark$	547 200	
Bonus:	$547\,200 \times 12\%$	65 664	☒
	indien 12% van bostaande bedrag een deel korrek	612 864	☒
	$3 \times (182\,400 + 21\,888) = 612\,864$		
	1 mark 2 marks 1 mark 1 mark		

5

6.1.2 FABRIEKSBOKOSTE

Diverse fabrieksuitgawes	30 975	
Indirekte materiaal $(52\,200 \checkmark + 4\,400 \checkmark - 3\,600 \checkmark)$	53 000	☒
Huuruitgawe $(117\,000 \times \frac{5}{8})$	73 125	☒
Versekering $(16\,640 \checkmark - 1\,280 \checkmark) \times 75\% \checkmark$	11 520	☒ *
Salaris van fabrieksvoorman $97\,150 \checkmark + 8\,750 \checkmark + 900 \checkmark$ 9 650: 2 marks	106 800	☒ *
Water en elektrisiteit $(20\,010 \checkmark \div 60 \checkmark \times 80 \checkmark)$ $33\,350 \times 80/100$	26 680	☒ *
*Kan nie volpunte per lyn verdien as antwoord foutief is nie		
TOTAAL	302 100	☒

-1 vir vreemde items (advertensies)

19

6.1.3 PRODUKSIEKOSTESTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG
31 JULIE 2014

Direkte materiaalkoste	623 700	
#✓ Direkte arbeidskoste	612 864	☒
Primêre koste	1 236 564	☒
#✓ Fabrieksbokoste	302 100	☒
Totale produksiekoste	1 538 664	☒
Goedere-in-bewerking (1 Augustus 2013)	37 600	☒
	1 576 264	
Goedere-in-bewerking (31 Julie 2014)	(42 600)	☒
Koste van produksie van klaarprodukte	1 533 664	☒

ken punt toe vir plasing & omskrywing

10

6.2 BEN SE SPYSENIERING

6.2.1 Identifiseer EEN eenheidskoste vir oliebolle en TWEE eenheidskoste vir pasteie wat groot probleme in 2014 was, en neem in ag dat die inflasiekoers 5% was.

Identifiseer koste ✓ ✓ ✓ Syfers ✓ ✓ ✓

Probleem ✓ ✓ ✓ Geldige raad ✓ ✓ ✓

Neigings nie nodig nie

EEN eenheidskoste vir oliebolle (Haal syfers aan.)	Probleem en raad Beide moet spesifiek wees, nie algemene vaste & veranderlike kostes en algemene koste nie
<p>Veranderlike koste nou R5,00 R4,30 → R5,00 (16,3%)</p> <p>Direkte-arbeidskoste nou R1,90 R1,55 → R1,90 (+ 23%)</p> <p>OF</p> <p>Verkoops- en verspreidingskoste nou R1,15 R0,70 → R1,15 (+ 64%)</p> <p>Moenie Administrasiekoste aanvaar nie</p>	<p>Moet DAK of V&VK noem</p> <p>Moontlike oorsaak van die probleem: Werkers werk nie doeltreffend nie/ Arbeidskoste het verhoog/Meer oortyd</p> <p>Raad: Assesseer die doeltreffendheid van die werkers/Bied aansporings aan/Tyd- en bewegingstudies/Beperk oortyd/lei werkers op om meer doeltreffend te wees / verbeter toesig</p> <p>OF</p> <p>Moontlike oorsaak van die probleem: Verkoopspersoneel nie doeltreffend nie/Vervoerkoste het toegeneem / oninbare skulde/diefstal van brandstof/toename in brandstof pryse</p> <p>Raad: Bied kommissie aan op verkope/Ondersoek goedkoper vorme van vervoer/opleiding/ beplan reise beter</p>
TWEE eenheidskoste vir pasteie (Haal syfers aan.)	Probleem en raad Beide moet spesifiek wees, nie algemene vaste & verander. kostes nie
<p>Direkte-materiaalkoste nou R5,05 R2,20 → R5,05 (+ 130%)</p>	<p>Moet DMK dek</p> <p>Moontlike oorsaak van die probleem: Tekort aan kennis en vaardighede van werkers/Lae gehalte grondstowwe/ Toename in koste van grondstowwe/ Diefstal van grondstowwe/vermorsing</p> <p>Raad: Ondersoek oorsake van vermorsing/Soek na 'n goedkoper verskaffer/Beter gehalte grondstowwe/Beter opleiding/Verbeter sekuriteit</p>
<p>Fabrieksbokoste nou R3,38 R2,50 → R3,38 (+ 35%)</p> <p>Moenie Administrasiekoste aanvaar nie</p>	<p>Moet FBK dek</p> <p>Moontlike oorsaak van die probleem: Lae produksie het vaste koste per eenheid laat toeneem/Toename in sekere koste, bv. huur</p> <p>Raad: Vermeerder eenhede geproduseer om eenheidskoste te verminder/Adverteer die produk beter/Diversifiseer (ander produkte)/Wees ekonomies met uitgawes, bv. huur/water/elektrisiteit</p>

6.2.2 Bereken die getal ekstra oliebolle wat hy moet produseer en verkoop om 'n addisionele wins van R15 000 te maak. Aanvaar dat die eenheidskoste en verkoopsprys vir 2014 onveranderd sal bly.

Indien kandidate alternatiewe metodes gebruik, soek vir sleutel syfers om punte te verdien

15 000 ✓ / R3,00 ✓✓
= 5 000 ekstra eenhede ✓
Een deel korrek

OF

Vaste koste = 55 000 x R1,18
= R64 900 1 punt
Te dek = 64 900 + **15 000**
= R79 900 2 punte
Eenhede nodig = R79 900 / **R3**
= 26 633
GBP = 21 667
Ekstra benodig = **4 966** 1 punt
(Verskil a.g.v afronding)

OF

Vaste Huidig NW Ekstra NW
 $64\,900 + 100\,100 + 15\,000$
 $(R\,8 - R\,5) \quad \mathbf{3,00}$ (bydrae)
(2 punte)

= **60 000** te maak 1 (punt)
– 55 000 huidig gemaak
= **5 000** ekstra eenhede (1 metode punt)

OF

Verkope 55 000 x R8 = R44 000
KVV 55 000 x R5 = R275 000
BW = R165 000
Teiken = **R180 000** (1 punt)
÷ Bydrae **R3,00** (2 punte)
= 60 000 eenhede
Maak 55 000
Addisionele **5 000** eenhede (1 metode punt)

4

6.2.3 Noem die produk wat negatief deur die nuwe mededinger beïnvloed is.

Pasteie ✓

Lewer kommentaar op hoe dit 'n uitwerking op die netto wins op hierdie produk sou gehad het.

- ✓✓ Verkope & produksie het afgeneem: (44 000 → 35 000 eenhede) / Ben moes sy prys beperk (tot R12,50) / Vermindering van prys het tot 'n afname in die bydrae gelei (R6,15 → R4,20)
- ✓ Produksie is minder as GBP
- ✓ Dit beteken dat daar 'n verlies op die pasteie gemaak sal word.

5

**TOTALE
PUNTE**

55

TOTAAL: 300